

Branje je pravica vseh

dr. Aksinja Kermauner
Pedagoška fakulteta
Univerza na Primorskem

aksinja.kermauner@gmail.com

„O fredlene grumblajde ...
poscajne zame bele,
kot plurdne globčnike
iz grumaste črebele.

Už da željabno me žajdaš
z grubastimi drobulki,
al da vte skrehnem truhno vuč,
kar bo! S ščemulki!,,

„O fredlene grumblajde ...
poscajne zame bele,
kot plurdne globčnike
iz grumaste črebele.

Už da željabno me žajdaš
z grubastimi drobulki,
al da vte skrehnem truhno vuč,
kar bo! S ščemulki!,,

*Vogonska poezija - tretja najslabša v vesolju.
(Douglas Adams: Štoparski vodnik po galaksiji)*

Vsi smo lahko bralno ovirani,
če nimamo pravih pogojev

Vsi smo lahko bralno
ovirani,
če nimamo pravih pogojev

**“Branje je temeljna
človekova
spretnost.”**

Pečjak, S.

**Beseda je vez
s svetom!**

RESOLUCIJA O NACIONALNEM PROGRAMU ZA KULTURO

- Čim večja **dostopnost** jezikovnega, knjižnega in drugega gradiva v prilagojenih tehnikah, ki bi osebam s težavami branja zagotovila enake možnosti za sodelovanje v kulturnem življenju
- **Tehnične** in **vsebinske** prilagoditve najrazličnejših gradiv

UČENCUS NORMALICUS

SCENARIJ: AKSINJA KERMAUNER

RISBA: GAŠPER RUS

Osebe s težavami branja/bralno ovirane osebe

- Bralci z govorno-jezikovnimi motnjami
- Bralci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja
- Bralci z motnjami v duševnem razvoju
- Bralci s slepoto in slabovidnostjo
- Gluhi bralci, katerih prvi jezik je slovenski znakovni jezik (SZJ)
- Oklevajoči bralci
- Priseljenci
- Starejši ljudje (po poškodbi glave ali z demenco, s slabovidnostjo ...)

Bralci z disleskijo

„To je zapleteno nevrološko stanje, ki je prirojeno. Simptomi lahko vplivajo na različna področja učenja in delovanja, kažejo pa se kot posebne težave pri branju, črkovanju in pisanju.”

definicija Britanskega združenja za disleksijo (British Dyslexia Association)

Bralciz disleskijo

„To je zapleteno nevrološko stanje, ki je prirojeno. Simptomi lahko vplivajo na različna področja učenja in delovanja, kažejo pa se kot posebne težave pri branju, črkovanju in pisanju.”

definicija Britanskega združenja za disleksijo (British Dyslexia Association)

Bralci z disleksijo

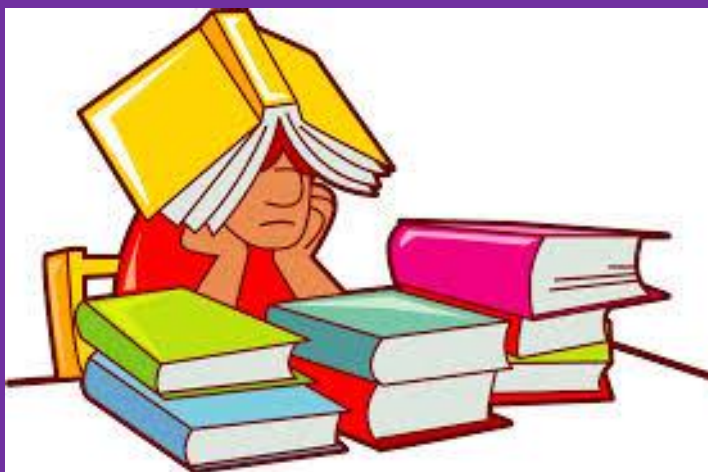
„To je zapleteno nevrološko stanje, ki je prirojeno. Simptomi lahko vplivajo na različna področja učenja in delovanja, kažejo pa se kot posebne težave pri branju, črkovanju in pisanju.”

definicija Britanskega združenja za disleksijo (British Dyslexia Association)

- posebna skupina bralcev, ki potrebuje zaradi motenj branja veliko spodbude in prilagojenih oblik opismenjevanja.

(Dolgan Petrič, 2008)

- zgodnja diagnostika, po možnosti že v prvem triletju osnovne šole!!

Težave

- zaostanki v razvoju branja, črkovanja in pisanja, obračanje simbolov
- časovne in prostorske zamenjave, dezorganizacija in težave pri razumevanju besedila
- pozornost, pomnjenje, mišljenje, koordinacija, komunikacija, **branje, pisanje, pravopis**, računanje, socialna kompetentnost in čustveno dozorevanje.

Prilagoditve

- ustrezna pisava: okrogle črke brez serifov (Arial ali Comic sans, Verdana, Tahoma)
- Ne *ležečega* tiska
- velikost črk 12 – 18 pik
- razmik med vrsticami 1,5–2
- barva ozadja in tiska:
 - temno zelen tisk na rumeni, krem, svetlo zeleni
 - ali sivo-beli podlagi
 - nebleščeč papir

...and the ...
...and the ...

...and the ...
...and the ...

Nabor črk

Poseben nabor črk za ljudi z disleksijo:

- Dyslexie

- lexia readable lahko dobite na

www.1001fonts.com/lexia-font.html

ali pa na

www.pcworld.com/product/1252695/lexia-readable.html

OD 1 20 BESED SLOVENŠČINA

Lexia Readable is
a font for dyslexic
people. The quick
brown fox jumps
over the lazy dog.

Slog pisanja

- preprost, ne veliko pridevnikov in razmišljanj
- naj prevladuje dvogovor, ker se tako bralec lažje vživi v dogajanje
- Pomembno je, kje v vrstici se začne poved – ne na koncu vrstice!

(Košak Babuder, 2008)

- Naj ne bo več kot pet neznanih besed

(Dolgan Petrič, 2007)

Metoda petih prstov

Košak Babuder

- Izberi knjigo, ki ti je všeč.
- Odpri jo na sredini.
- Poskusi najti stran brez ilustracij oziroma slik.
- Začni brati na vrhu. Nadaljuj z branjem, dokler ne prideš do besede, ki jo poznaš.
- Postavi svoj mezinec na to neznano besedo.
- Nadaljuj z branjem. Vsakič, ko prideš do besede, ki je ne poznaš, postavi nanjo naslednji prst.
- Če ti zmanjka prstov, še preden prideš do konca strani, je knjiga pretežka za samostojno branje.
- Če nisi porabil nobenega prsta, je verjetno knjiga zate preveč enostavna.
- Če si porabil manj kot pet ali več kot en ali dva prsta, ko si prebral celo stran, je knjiga zate primerna, saj ti bo pomagala, da postaneš bolj spreten bralec.

Disleksija ali skotopični (Irlen) sindrom?

Ali otrok težko bere?

Je občutljiv na svetlobo ali ga moti bleščanje belega lista pri branju?

Se mu premikajo črke na papirju?

Se težko zbere?

Ima glavobole ali postane pri branju zaspan?

Se branju izogiba?

application (free online...). This is essential to recognize the DVZ-RT/Space/Library authorization USB key (because it's in the Windows Task Tray). This may be immediately visible because it's in the Windows Task Tray. This runtime program is actually installed on all the DVZ-RT computers (Control and Samplers).

If the Code Meter task Tray icon is green, this means the authorization the computer being viewed. On those computers where the key is not will be gray, but it will work because the program receives the valid A...

Also, On all Samplers, you will see an AI Crypt icon. If it's present on the computer, it will automatically upon boot up. This AI Crypt icon contains only to beta turn...

If the icon is not present, launch it from the desktop icon. or look in the Start Programs/Audio Impressions: AI (Sample) and launch AI Crypt. If it isn't there, load or the Wibu key is not connected so please make sure it's present on computers, that they're all networked correctly together, etc.

If it's loaded, right-click on the icon and a context menu will appear. Select the Dismount if all loaded correctly. Don't select this option if you're in the library. If you're in the library, you should see the icon.

RIVERS

However, by the end of the day he had decided that this school was better than the last one even though he didn't like it. Nobody had offered to pull his head off, rhiphiscoat or throw his shoes over the roof. On the other hand, nobody had spoken to him either by Thursday after noon, nothing had changed. Bill was not entirely surprised no one spoke to him because no one knew he was there every day he was with another group. He only saw his class together after registration after that they were split up for all their lessons. Maths with his English with his games with 2yalessen which was mysteriously called GS with 1z. At the end of that period he was nowiser about GS than he had been at the beginning. It seemed that the class was on page 135 of book 2 while the teacher was on page 135 of book 3 as both books had identical covers the lesson was over before any one noticed Bill had had no book anyway being advised to share with a boy in a pink shirt who kept his elbow firmly between Bill and the book. When the bell rang Bill grabbed the boy in the pink shirt before he could leave. However, by the end of the day he had decided that this school was better than the last one even though he didn't like it. Nobody had offered to pull his head off, rhiphiscoat or throw his shoes over the roof. On the other hand, nobody had spoken to him either by Thursday after noon, nothing had changed. Bill was not entirely surprised no one spoke to him because no one knew he was there every day he was with another group. He only saw his class together after registration after that they were split up for all their lessons. Maths with his English with his games with 2yalessen which was mysteriously called GS with 1z. At the end of that period he was nowiser about GS than he had been at the beginning. It seemed that the class was on page 135 of book 2 while the teacher was on page 135 of book 3 as both books had identical covers the lesson was over before any one noticed Bill had had no book anyway being advised to share with a boy in a pink shirt who kept his elbow firmly between Bill and the book. When the bell rang Bill grabbed the boy in the pink shirt before he could leave.

However, by the end of the day he had decided that this school was better than the last one even though he didn't like it. Nobody had offered to pull his head off, rhiphiscoat or throw his shoes over the roof. On the other hand, nobody had spoken to him either by Thursday after noon, nothing had changed. Bill was not entirely surprised no one spoke to him because no one knew he was there every day he was with another group. He only saw his class together after registration after that they were split up for all their lessons. Maths with his English with his games with 2yalessen which was mysteriously called GS with 1z. At the end of that period he was nowiser about GS than he had been at the beginning. It seemed that the class was on page 135 of book 2 while the teacher was on page 135 of book 3 as both books had identical covers the lesson was over before any one noticed Bill had had no book anyway being advised to share with a boy in a pink shirt who kept his elbow firmly between Bill and the book. When the bell rang Bill grabbed the boy in the pink shirt before he could leave. However, by the end of the day he had decided that this school was better than the last one even though he didn't like it. Nobody had offered to pull his head off, rhiphiscoat or throw his shoes over the roof. On the other hand, nobody had spoken to him either by Thursday after noon, nothing had changed. Bill was not entirely surprised no one spoke to him because no one knew he was there every day he was with another group. He only saw his class together after registration after that they were split up for all their lessons. Maths with his English with his games with 2yalessen which was mysteriously called GS with 1z. At the end of that period he was nowiser about GS than he had been at the beginning. It seemed that the class was on page 135 of book 2 while the teacher was on page 135 of book 3 as both books had identical covers the lesson was over before any one noticed Bill had had no book anyway being advised to share with a boy in a pink shirt who kept his elbow firmly between Bill and the book. When the bell rang Bill grabbed the boy in the pink shirt before he could leave.

Bralci s slabovidnostjo in slepoto

Prilagoditve besedila za bralce s slabovidnostjo

- povečava črk velikost 16 +
- pravilen nabor črk brez serifov (Arial, Tahoma, Calibri, Verdana ...)
- ne *ležečega tiska* in SAMIH VELIKIH ČRK
- ne prevelik format (A 4 format, ležeč) – A3 je neprimeren!
- slike jasne in kontrastnih barv, ločene od besedila
- ne bele podlage s premočnim kontrastom
- ne stolpcev
- le leva poravnava

Takrat

Prav tako, ko na steni
ura teče čisto razločno
in sedim v nekem kotu
obdan od sten,
še sam ne vem,
kaj naj počnem.
Tak dan
mi ne recite,
ko od nekod pridrvite,
da sem len,
da se pretegujem
in nič pametnega ne počnem.
Na tak dan
še sam ne vem,
kaj sem
in kaj naj
s sabo počnem.

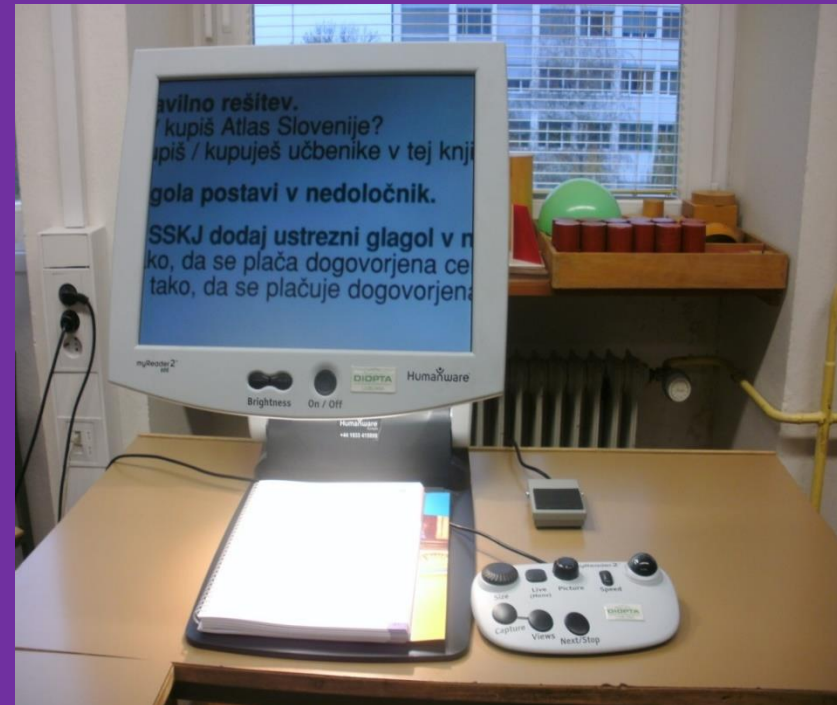
Saša Vepri

Takrat

Takrat ko na steni
ura teče čisto razločno
in sedim v nekem kotu
obdan od sten,
še sam ne vem,
kaj naj počnem.
Tak dan
mi ne recite,
ko od nekod pridrvite,
da sem len,
da se pretegujem
in nič pametnega ne počnem.
Na tak dan
še sam ne vem,
kaj sem
in kaj naj
s sabo počnem.

Računalniška in programska oprema: povečala, lupe, zoom text

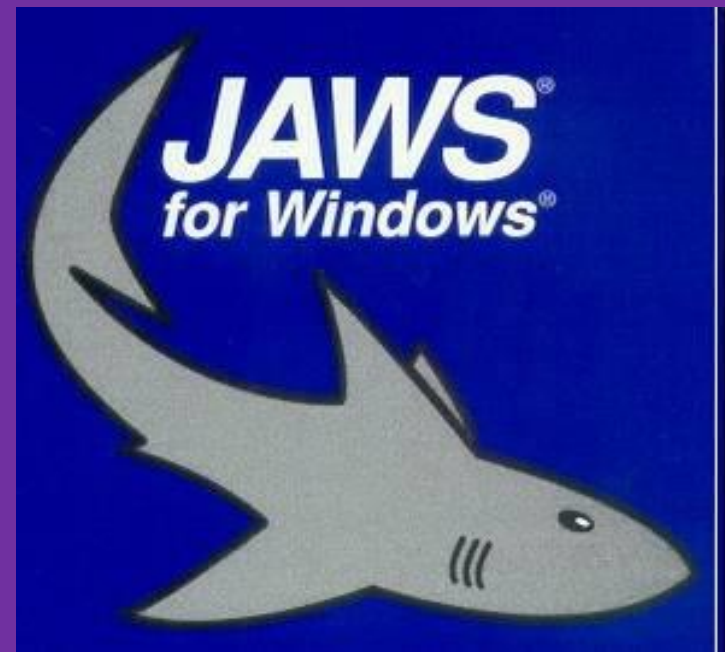
Prilagoditve besedila za bralce s slepoto

- brajica
- računalniško v formatu, ki ga slepi lahko prebere na brajevi vrstici
- posneto gradivo na nosilcu zvoka

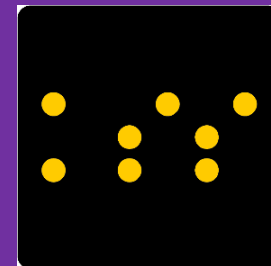

Brajeva vrstica,
govorna podpora

KNJIŽNICA SLEPIH IN SLABOVIDNIH MINKE SKABERNE – KSS

Namenjena slepim,
slabovidnim
in osebam
z motnjami
branja

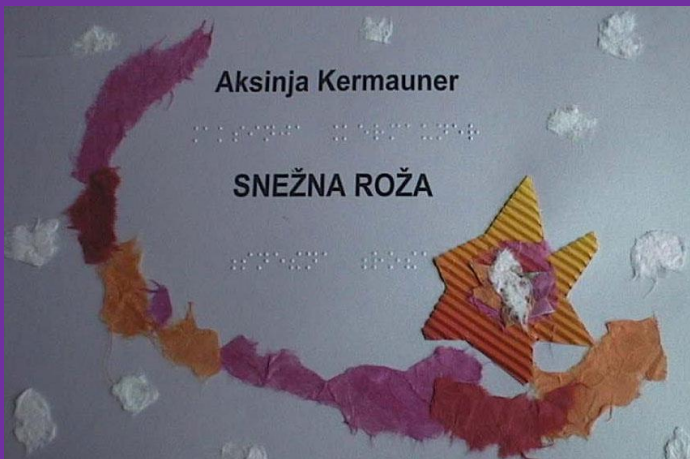
Razpolaga s preko 10.000 enotami gradiva:

- Knjige v povečanem tisku
- Knjige v brajici
- Zvočne knjige
- Tipne slikanice
- DAISY format

Prva slovenska tipna slikanica

Snežna roža (2004)

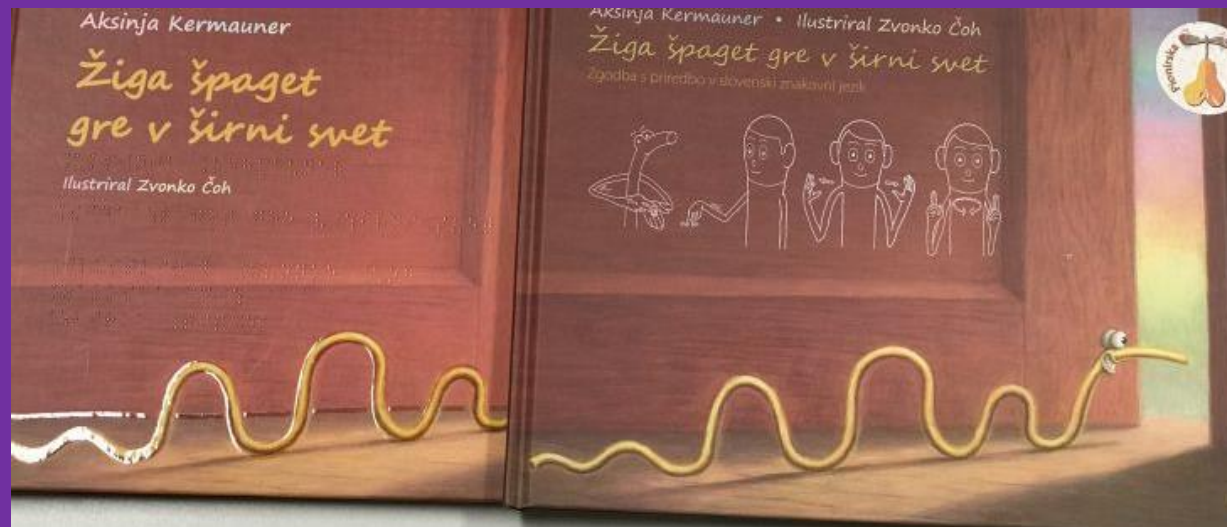
Žiga špaget gre v širni svet

Žiga špaget je za punce magnet

Ilustriral Zvonko Čoh

Žiga špaget v SZJ

Bralci z gluhoto

Za gluhe je slovenski jezik tuj jezik!

SZJ – slovenski znakovni jezik

Tolmač

Kdo je napravil Vidku srajčico?

Priredba pravljice Frana Levstika v slovenskem znakovnem jeziku
Ilustracije in oprema s kretnjami Nataša Kordiš

Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije

Peter Klepec

Priredba slovenske ljudske pravljice v slovenskem znakovnem jeziku

V slovenski znakovni jezik prevedla,
s kretnjami opremila in ilustrirala Nataša Kordiš

naglušnih Slovenije

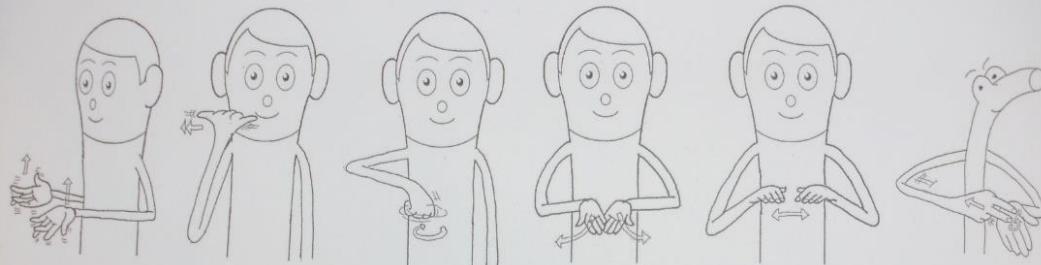
Mojca Pokrajculja

Koroška ljudska pripovedka v slovenskem znakovnem jeziku
Ilustracije in oprema s kretnjami Nataša Kordiš

Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije

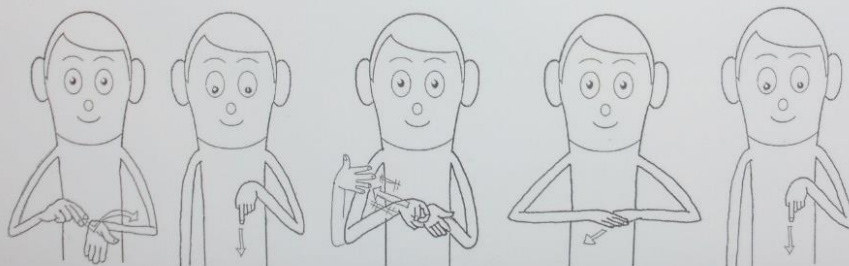
VRELA

VODA

KUHINJA

PULT.

ŽIGA ŠPAGET

SKOČI

DOL

HITRO

TLA

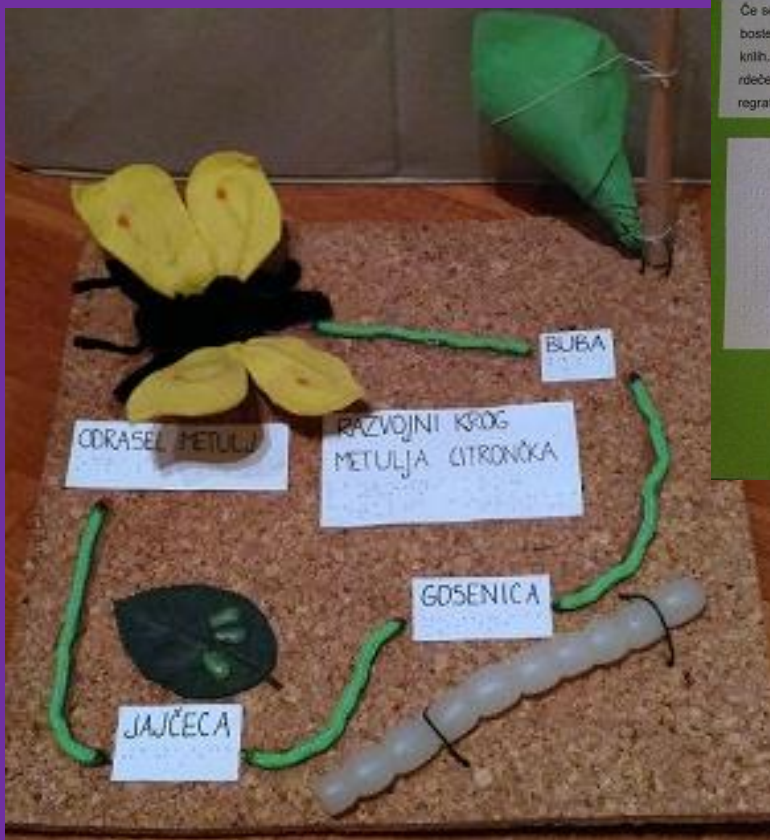

Lepo pozdravljeni,
dragi gledalci in drage gledalke!

Tipanke

Ana Murn: DIDAKTIČNI PRIPOMOČEK ZA SPOZNAVANJE RAZVOJNEGA KROGA METULJA CITRONČKA ZA SLEPE IN SLABOVIDNE OTROKE

A collection of Slovenian educational toys for children. The items include a wooden number train with numbers 1 through 10, a wooden letter train with letters A through Z, a wooden box with a keyhole, a blue book titled 'GUSAR TOMI RAZISKUJE', a wooden box with compartments containing small toys, and various wooden blocks and cards with letters and numbers.

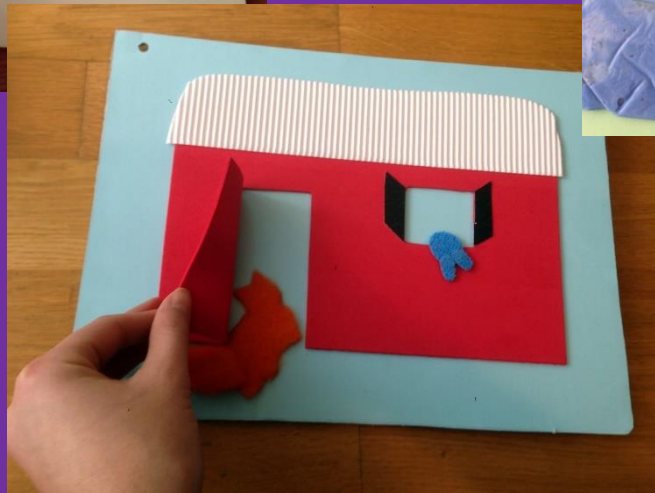
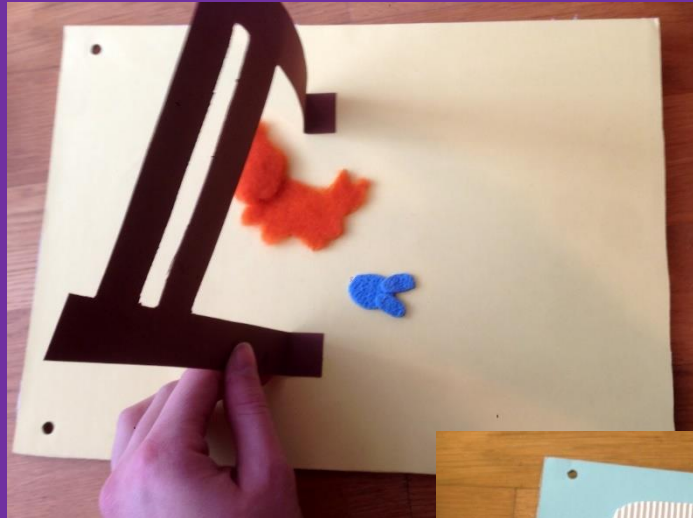
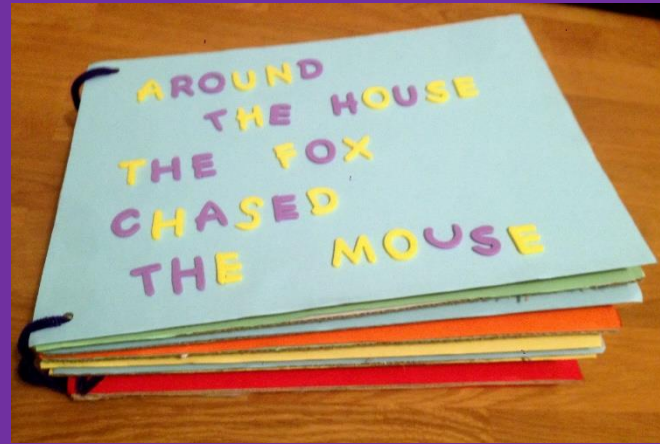

Ariela Abraham: POZITIVNI DEJAVNIKI UPORABE PRAVLJICE PRI OTROCIH S POSEBNIMI POTREBAMI Čudna ovčka Beba in njeni običajni prijatelji

Urška Kanduč: AROUND THE HOUSE THE FOX CHASED THE MOUSE

Učenje tujih jezikov

Lucija Orehar: PRAVLJIČNE HIŠICE KOT UČNI PRIPOMOČEK PRI POUKU KNJIŽEVNOSTI

- Zbirka Potipaj me (študenti PeF MB)
- BraLaTipke – tipanke v lahkem branju (študenti PeF Univerze na Primorskem)

KNJlga v
ŠKAtli=

KnjiŠka[©]

Zverjasec,
Bi se gnetli na tej metli
(Maja Mejač)

Žiga špaget gre v širni svet –
predstavitev dela s knjigo v škatli

TVS Odmevi – nastop v azilnem domu delavnica s prosilci za azil iz Eritreje

Kamišibaj (jap. *kami*: papir, *šibaj*: gledališče): edinstvena oblika pripovedovanja zgodb ob slikah

Butaj: lesen oder za kamišibaj

Pripovedovalec (kamišibajkar) ob pripovedovanju menja slike, ki prikazujejo dogajanje v zgodbi

Hiošigi: leseni paličici.

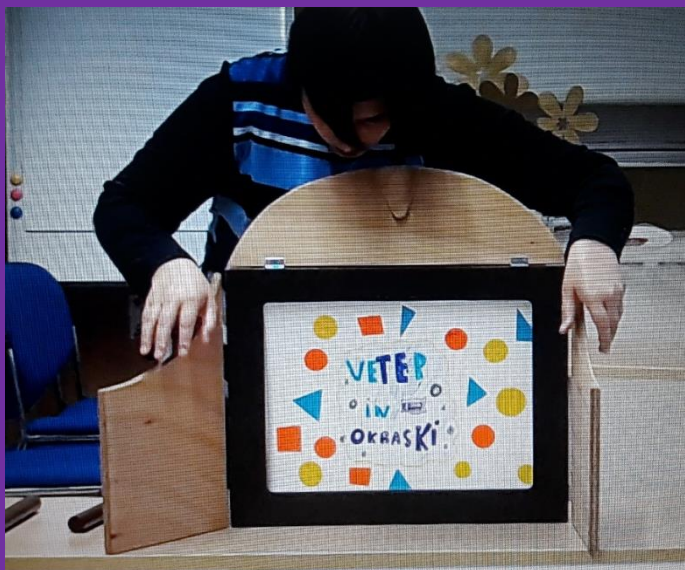
Kamišibaj včasih

Slovenija – Igor Cvetko, Jelena Sitar Cvetko ...

Kamišibaj za OMDR – CUDV Črna na Koroškem

Srebrni kamišibaj – projekt umetniškega izražanja za starejše

- Dom starejših občanov Fara na Prevaljah

Lahko branje

„Lahko branje je težko pisanje!“

LAHKO BRANJE, 1.

Definicija lahkega branja, projekt Lahko je brati, 2018 (težko branje ☺):

Lahko branje je proces in metoda komunikacije, ki naj bi pospeševala razvoj pismenosti ter socialno in psihološko vključevanje osebe s težavami branja in pisanja v okolje. Komunikacija je prirejena tako, da se določeno vsebino sporoča na berljiv in razumljiv način. Besedila so pripravljena v seriji postopkov po posebnih tehničnih/vsebinskih in oblikovnih zakonitostih in določenih merilih. Usmerjena so v sporočanje informacij osebam, prikrajšanim na področju bralne pismenosti, na njim berljiv, čitljiv in razumljiv način. Cilj metode in procesa je, da je v informacija lahko berljiva in razumljiva ter tudi dostopna in uporabna.

Lahko branje so avtorska ali prirejena besedila in zapisi kot so besede, simboli, ilustracije ter avdio in video zapisi.

Lahko branje je odvisno od več dejavnikov, pri čemer ne gre le za prirejanje že obstoječih informacij, temveč tudi za tvorjenje informacij v lažje berljivi in razumljivi obliki.

LAHKO BRANJE, 2.

LAHKO BRANJE

Lahko branje rečemo
tistim knjigam in časopisom,
ki jih lažje beremo in razumemo.

Lahko branje včasih tudi posnamemo
kot zvok ali film.

Novice in kultura
so namenjene vsem ljudem.

Predstavljene morajo biti tako,
da jih razumemo vsi.

Razumeti jih morajo tudi ljudje,
ki težje berejo.

ZA KOGA JE IN KAJ JE LAHKO BRANJE

KDO POTREBUJE LAHKO BRANJE

- $\frac{1}{4}$ ljudi v Sloveniji je bralno ovirana
- Prilagojene literature v Sloveniji je v primerjavi s tem podatkom – zelo malo ali nič

KAJ PONUJA LAHKO BRANJE

- Osnovna priporočila za bralcu prijazna besedila
- Tehnične in vsebinske zakonitosti različnih gradiv
- Dostopnost teh gradiv

LAHKO BRANJE PONUJA PRILAGODITVE

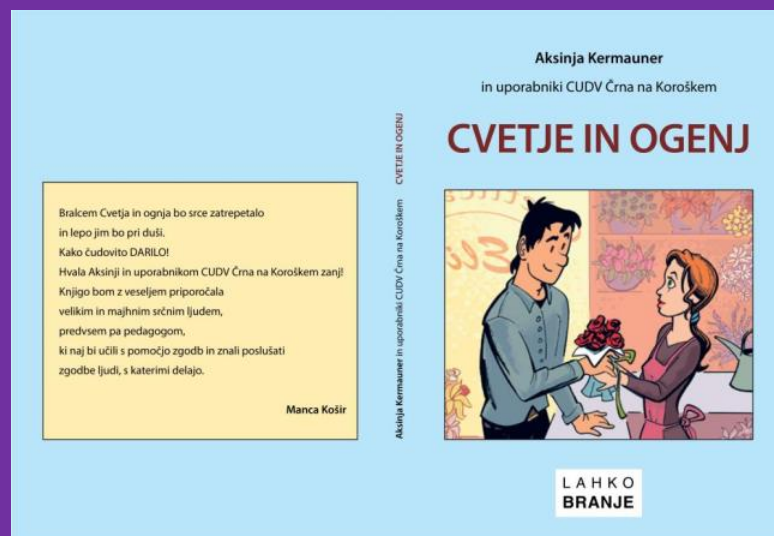
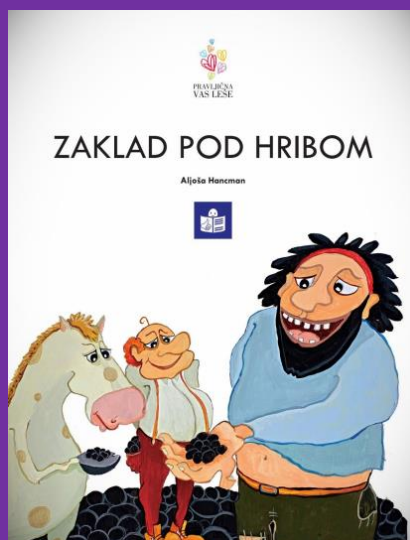
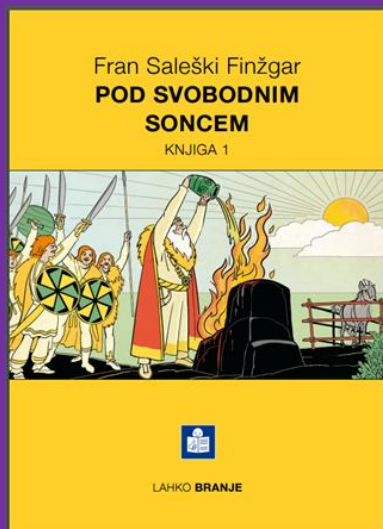
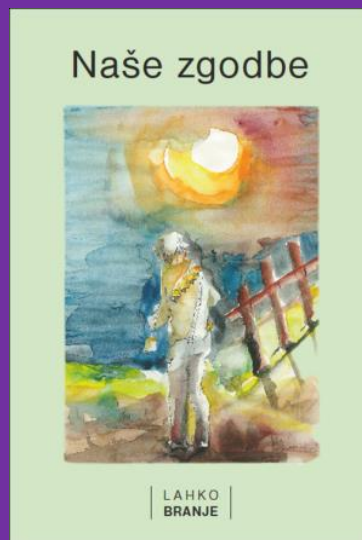
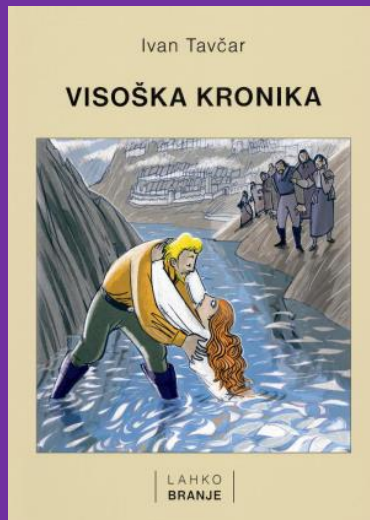
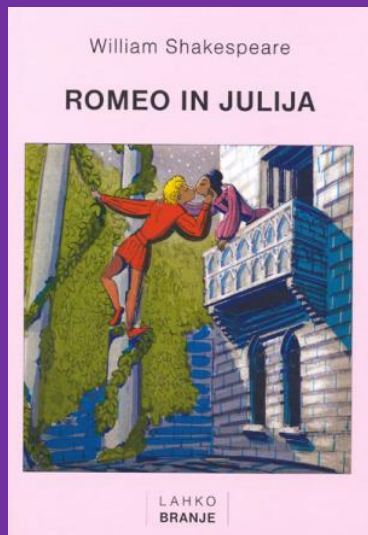
OBLIKA

- Velikost tiska
- Vrsta tiska
- Oblika teksta
- Razmik med vrsticami
- Poravnava vrstic
- Kontrast
- Oblika strani
- Lega besedila

VSEBINA

- Način pisanja (nagovor, ki neposredno nagovarja, dvogovor)
- Jezikovno poenostavljene vsebine
- Knjižnica slepih in slabovidnih, nekatere knjižne založbe s prilagojenim programom, Zavod Risa in CUDV Črna

KNJIGE

Zdravljica v lahkem branju (Lucija Kerin)

7. kitica: slovenska himna

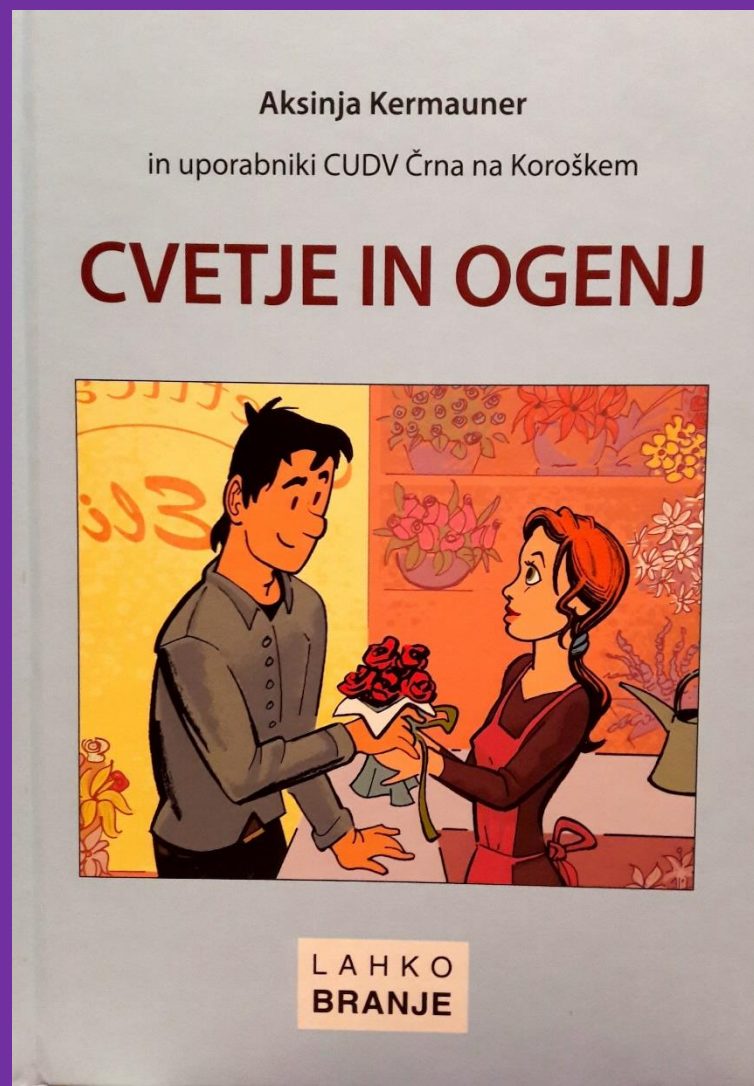
Vsi narodi sveta
brez vojne naj živimo,
da po celem svetu
mir bo,
da vsi Slovenci svobodni
bomo in
prijatelji s sosedi.

Prva slovenska avtorska serija, napisana v sodelovanju z osebami z MDR:

Cvetje in ogenj

Moda in neroda

Zbirka Julija in Peter

CVETJE IN OGENJ

Mladenič se nasmehe in jo lepo pogleda.

Zelo v redu.

Prijazni ste.

In ta barva traku je tako lepa kot vaše oči.

Juliji je nerodno in dobi rdeča lica.

Kako vam je pa ime?

vpraša fant.

Julija mu pove.

Zelo lepo ime imate.

Rad berem knjigo Romeo in Julija,

reče mladenič.

Kako romantična zgodba.

Julija pokima.

Tudi njej je všeč ljubezenska drama o
nesrečnih ljubimcih.

LABRA

- Smernice lahkega branja
- Uporaba
- Razvoj
- Spremljanje
- Ostale oblike prilagojenih komunikacij
- Definicija, stopnje, portal ...

je
DRUŠTVO

LABRA
pomeni
LAhko
BRAnje

DOSTOPNOST LAHKEGA BRANJA

- Izboljšan dostop do informacij,
kulturnih vsebin
- Boljša pismenost
- Boljša informiranost ljudi
- Višja samozavest bralcev
- Izboljšane socialne
in komunikacijske veščine

Projekt Lahko je brati

- posvet o lahkem branju (januar 2018),
- slovenski znak za lahko branje (april 2018),
- spletna stran projekta (september 2018), www.lahkojebrati.si
- priročnika za lahko branje (februar 2019),
- ilustracije (risbe in fotografije) iz slovenskega okolja (februar 2019),
- slovar (lažjih) sopomenk (februar 2019),
- delavnice za bralce in podporne osebe (februar-maj 2019),
- zaključna konferenca (junij 2019).

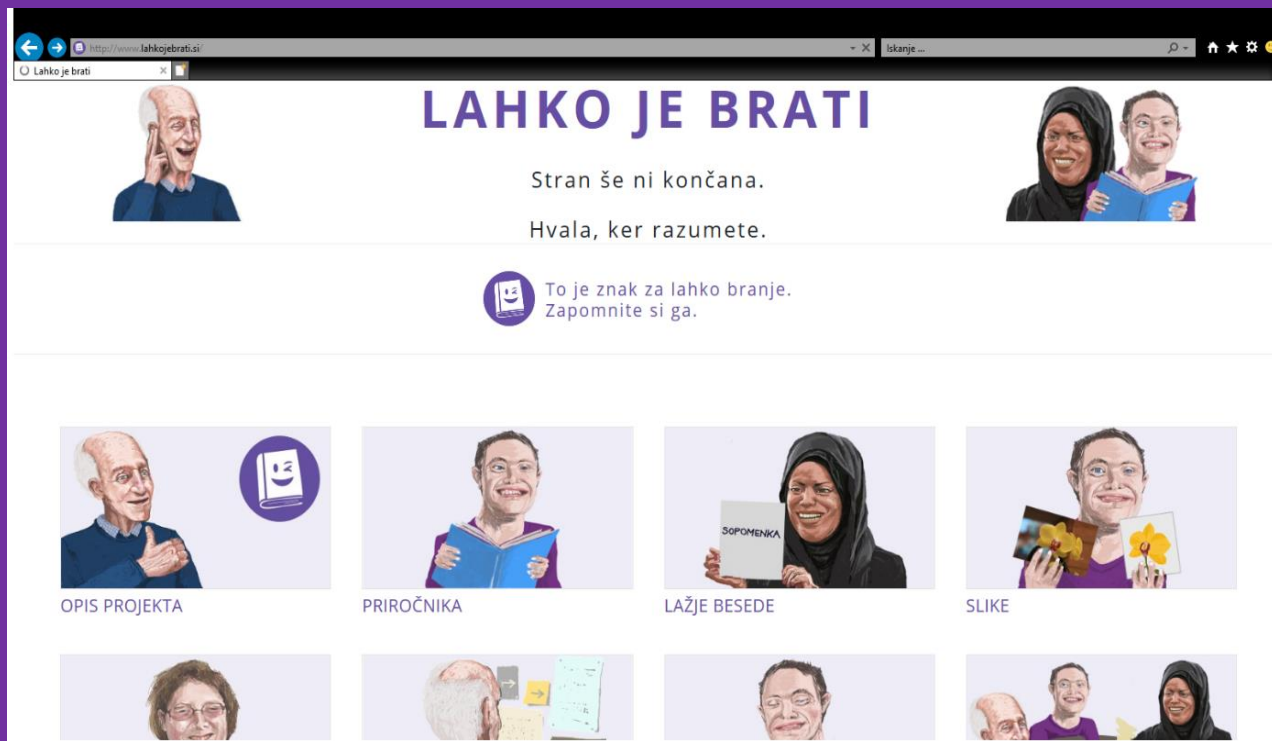
Ambasadorji

- Manca Košir
- Vlasta Nussdorfer
- Nevenka Kos
- Saša Pavček
- Gojmir Lešnjak Gojc
- Jernej Kuntner
- Jasna Murgel

Stran projekta

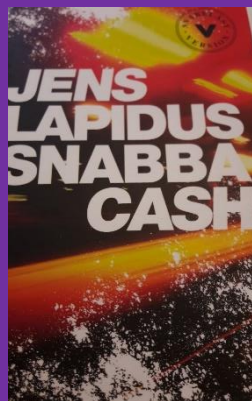
www.lahkojebrati.si

Obisk Švedske – Agency for accessible media – sept 2018

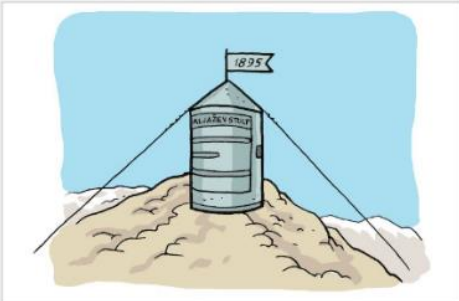

Založbi Vilja, Nipon

Ilustracije (risbe in fotografije) iz slovenskega okolja - februar 2019

Aljažev stolp Triglav

[Prenos male slike](#) [Prenos velike slike](#)

ananas

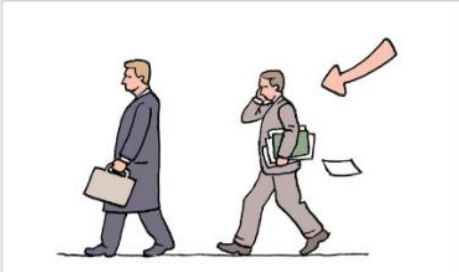
[Prenos male slike](#) [Prenos velike slike](#)

apartma

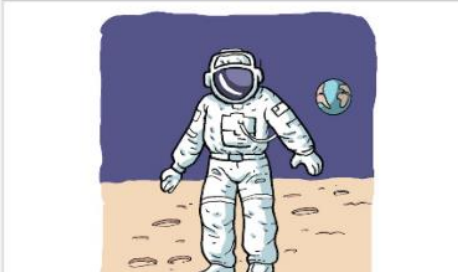
[Prenos male slike](#) [Prenos velike slike](#)

asistent

[Prenos male slike](#) [Prenos velike slike](#)

astronavt

[Prenos male slike](#) [Prenos velike slike](#)

avtobus

[Prenos male slike](#) [Prenos velike slike](#)

Slovar (lažjih) sopomenk - februar 2019

Priporočamo uporabo besede	Lahko uporabite tudi besedo
celoten	
dobiti	prejeti,sprejeti
hudo	
ljubezen	romatika,naklonjenost,strast
mama	mami
oče	ata,ati
podpirati	
spraševati	zanimati se
strog	hud,jezen
uživati	
vprašati	pozanimati se,izvedeti,informirati se
vsebina	

Priročnik: 1 in 2 (lahko branje), 3 za strokovnjake – feb 2019

Delavnice za bralce in podporne osebe - marec 2019

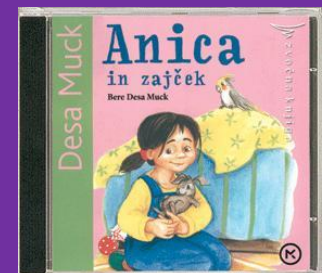
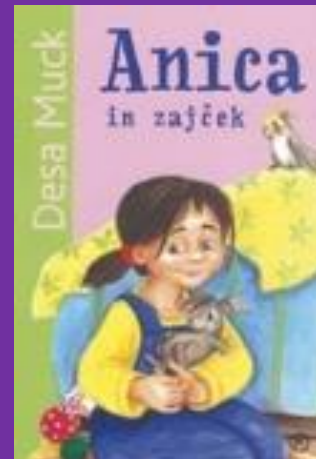

Opolnomočenje za predajanje znanja o lahkem branju

Knjige za dostopnejše branje

- 1. priredbe že obstoječih knjig, ki olajšajo branje in razumevanje besedila (tehnične in vsebinske)
 - 2. knjige, napisane posebej za osebe z bralnimi težavami: jezikovno bolj prilagojena besedila z ustrezno vsebino, ilustracije
- + zvočna knjiga, s pomočjo katere lahko bralec sočasno posluša posnetek in sledi besedilu v tiskani knjigi

BRANJE JE OKNO V SVET!

William Shakespeare

ROMEO IN JULIJA

LAHKO
BRANJE

HVALA!